

طراحی الگوی مشارکت اجتماعی زنان با رویکرد ساختاری تفسیری

چکیده

مشارکت حقی است که باید برای همگان فراهم شود و از بنیان‌های مهم روابط اجتماعی است و زنان به عنوان نیمی از جمعیت جامعه با مشارکت اجتماعی می‌توانند نقش مهمی در توسعه جوامع داشته باشند. از اینرو هدف پژوهش حاضر طراحی الگوی مشارکت اجتماعی زنان با رویکرد ساختاری تفسیری بود. تحقیق حاضر از نوع کاربردی و بر اساس روش، توصیفی-همبستگی است. جامعه آماری شامل ۱۰ نفر از خبرگان دانشگاهی استان گلستان در حوزه جامعه‌شناسی بود. در گام اول برای شناسایی مولفه‌های مشارکت اجتماعی از مصاحبه با خبرگان و در گام دوم برای طراحی الگو از روش مدل‌سازی ساختاری تفسیری با نرم‌افزار اکسل استفاده شد. نتایج نشان دادند الگوی مشارکت اجتماعی دارای دو سطح است که مولفه‌های (انسجام اجتماعی، منزلت اجتماعی، امید به آینده، پایگاه اجتماعی، امنیت اجتماعی، عام‌گرایی، آگاهی اجتماعی، اعتماد به نفس، سبک زندگی، طبقه اجتماعی، استفاده از وسایل ارتباط جمعی، وضعیت شغلی، ساختار دموکراتیک خانواده، سطح درآمد، تحصیلات و تاهل) در سطح اول و مولفه (سن) در سطح دوم و همه مولفه‌ها در خوشه پیوندی قرار گرفتند. در نهایت می‌توان گفت: زیربنای مشارکت اجتماعی زنان در استان گلستان، مولفه سن می‌باشد.

واژگان کلیدی: مشارکت اجتماعی، تحلیل محتوا، ساختاری تفسیری.

مقدمه

امروزه یکی از مباحث اساسی در حوزه علوم و در نظریه‌های توسعه، مسأله مشارکت است لذا مشارکت را یکی از ابزارهای توسعه جوامع به شمار می‌آورند (ملانیا جلودار و همکاران، ۱۳۹۵). مشارکتی که لازمه توسعه جوامع شناخته می‌شود، مشارکت همه اقشار از جمله زنان می‌باشد (افضلیان سلامی و همکاران، ۱۳۹۷). از اینرو در دنیای کنونی نیل به اهداف توسعه بدون استفاده از ذخایر نیمی از جمعیت جامعه یعنی زنان امری غیرممکن است (مقدس فریمانی و همکاران، ۱۳۹۹)، لذا یکی از معیارهای سنجش توسعه جوامع، میزان مشارکت اجتماعی زنان است (صیامیان گرجی و همکاران، ۱۳۹۹). مشارکت اجتماعی زنان بر فعالیت‌های داوطلبانه و ارادی دلالت می‌کند که از طریق آنها، زنان یک جامعه در امور محله، شهر و روستا شرکت می‌کنند (طیب‌نیا و ربانی اصفهانی، ۱۳۹۷). مسأله‌ای که در اینجا باید بدان اشاره کرد، این است که اگرچه زنان نیمی از جمعیت کشور را تشکیل می‌دهند، اعتقاد به نقش فعالانه آنها، هنوز شکلی جدی به خود نگرفته است و مشارکت اجتماعی زنان کم ارزش تلقی می‌شود (نیازی و همکاران، ۱۳۹۵). از اینرو نرخ مشارکت اجتماعی زنان در کشور شش برابر کمتر از مردان است (مدرسی عالم و همکاران، ۱۳۹۶). بر اساس آخرین سرشماری (۱۳۹۵) جمعیت استان گلستان ۱۸۶۸۸۱۹ نفر بوده است که جمعیت زنان بیش از ۹۰۰ هزار نفر می‌باشد و طبق آمار نرخ مشارکت اجتماعی زنان ۱۵ ساله و بیش‌تر در استان گلستان ۳۶/۸ درصد است در صورتی که در کل کشور ۴۰/۶ درصد می‌باشد و استان گلستان از نظر شاخص نرخ مشارکت اجتماعی زنان در جایگاه ۲۲ ام کشور قرار دارد (سالنامه آماری استان گلستان، ۱۳۹۹). بنابراین با توجه به مطالب بیان شده شناسایی عوامل موثر بر میزان مشارکت اجتماعی زنان استان گلستان در راستای بهبود جایگاه کشوری ضروری است، لذا محقق در این پژوهش قصد دارد با طراحی الگویی بومی این امر را محقق سازد. از اینرو سوال تحقیق حاضر عبارت است از: الگوی مشارکت اجتماعی زنان استان گلستان با رویکرد ساختاری تفسیری چگونه است؟

ادبیات و پیشینه پژوهش

مشارکت مفهومی با پیشینه‌ای دیرینه است که همواره با زندگی جمعی انسان همراه بوده است؛ یعنی اساس زندگی انسان‌ها بر پایه همکاری و همیاری با یکدیگر استوار گردیده است. با وجود این از دهه ۱۹۷۰ میلادی به بعد است که در پیوند با دموکراسی و جامعه مدنی، توجه ویژه‌ای به مشارکت شد (افضلیان سلامی و همکاران، ۱۳۹۷). مشارکت، به معنای سهمی در چیزی یافتن و از آن سود بردن یا در گروهی شرکت جستن و با آن همکاری کردن است (طیب‌نیا و ربانی اصفهانی، ۱۳۹۷). یکی از انواع آن، مشارکت اجتماعی است که تعاریف مختلفی در خصوص مشارکت اجتماعی ارائه شده است اما آنچه این تحقیق به دنبال آنست ارائه تعریفی مختصر و به دور از اضافه‌گویی و پراکنده‌گویی است. مشارکت اجتماعی دلالت بر گسترش روابط بین گروهی در قالب انجمن‌های گروهی داوطلبانه، باشگاه‌ها، اتحادیه‌ها و گروه‌هایی دارد که خصلتی محلی دارند و در قالب سیاست‌های اجتماعی، مشارکت مردم را در فرآیندهای اجتماعی مختلف هدف خود می‌دانند (نصرالهی وسطی، ۱۳۹۳). مشارکت اجتماعی را می‌توان فرآیند سازمان یافته‌ای دانست که افراد جامعه به صورت آگاهانه، داوطلبانه و جمعی با در نظر داشتن اهداف معین و مشخص که منجر به سهمی شدن در منابع قدرت می‌گردد تعریف کرد (میرزایی و همکاران، ۱۳۹۷). با توجه به اهمیت مشارکت اجتماعی زنان و نقش آنها در تحقق بخشیدن به توسعه جوامع، مطالعات بسیاری در داخل و خارج از کشور در این زمینه انجام شده است که به برخی از مهم‌ترین آن‌ها اشاره می‌گردد:

عطائی و همکاران (۱۴۰۰) در تحقیقی نشان دادند انسجام اجتماعی، منزلت اجتماعی، آگاهی اجتماعی، کانال‌های ارتباطی و اطلاعاتی، پایگاه اجتماعی، اعتماد به توانایی‌ها و مهارت‌های فردی، شرکت در برنامه‌های آموزشی بر مشارکت اجتماعی زنان تاثیرگذار هستند. اسکندری ثانی (۱۳۹۹) معتقد است شبکه اجتماعی، تاهل، میزان سواد، اشتغال مهم‌ترین عناصر تاثیرگذار بر افزایش مشارکت زنان در توسعه برنامه‌های توسعه جوامع هستند. افضلیان سلامی و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی نشان دادند اعتماد اجتماعی، انسجام اجتماعی، عام‌گرایی، آینده‌گرایی و سنت‌گرایی بر مشارکت اجتماعی موثر می‌باشند. عباسی اسفجیر و همکاران (۱۳۹۵) در تحقیقی نشان دادند بین ساختار متقارن (دموکراتیک) خانواده و مشارکت اجتماعی رابطه مثبت وجود دارد.

ملانیا جلودار و همکاران (۱۳۹۵) در تحقیقی نشان دادند متغیرهای تحصیلات، اعتماد اجتماعی، امید به آینده و عام‌گرایی بر مشارکت اجتماعی زنان تاثیر دارند. قریشی و همکاران (۱۳۹۱) در پژوهشی نشان دادند انسجام اجتماعی و اعتماد به نفس بر مشارکت اجتماعی زنان موثر هستند. شکر بیگی و حسین پناهی (۱۳۹۱) در تحقیقی نشان دادند سن، وضعیت تاهل، اعتماد اجتماعی و پایگاه اجتماعی بر مشارکت اجتماعی زنان تاثیرگذار هستند. عریضی و همکاران (۱۳۹۰) معتقدند سبک زندگی و میزان توانمندی بر مشارکت اجتماعی زنان تاثیرگذار هستند. ارجمند سیاه پوش و همکاران (۲۰۲۱) معتقدند سن، طبقه اجتماعی، استفاده از وسایل ارتباط جمعی و امنیت اجتماعی بر مشارکت اجتماعی زنان موثر هستند. ریتا (۲۰۲۰) در پژوهشی نشان داد سطح سواد، وضعیت شغلی و سطح درآمد به طور قابل توجهی بر مشارکت زنان در پروژه‌های توسعه اجتماعی تأثیر می‌گذارد. مهتاب و همکاران (۲۰۱۶) در تحقیقی نشان دادند تحصیلات بر مشارکت اجتماعی زنان تاثیرگذار است.

در جمع‌بندی مبانی نظری و پیشینه پژوهش می‌توان این‌گونه اظهار نمود که نتایج تحقیقات گذشته بیان‌گر این است که عوامل مختلفی در این زمینه وجود دارند و مشارکت اجتماعی از چنان پیچیدگی برخوردار است که در مورد مولفه‌های تأثیرگذار بر آن اتفاق نظر وجود ندارد و دیدگاه‌های متفاوتی در این زمینه ارائه شده است. بر این اساس در پژوهش حاضر تلاش شد تا یک الگوی بومی برای مشارکت اجتماعی زنان استان گلستان با رویکرد ساختاری تفسیری طراحی گردد.

جدول ۱- خلاصه تحقیقات گذشته

محقق / سال	مولفه های موثر بر مشارکت اجتماعی زنان
عطائی و همکاران (۱۴۰۰)	انسجام اجتماعی، منزلت اجتماعی، آگاهی اجتماعی، کانال‌های ارتباطی و اطلاعاتی، پایگاه اجتماعی، اعتماد به توانایی‌ها و مهارت‌های فردی، شرکت در برنامه های آموزشی
اسکندری ثانی (۱۳۹۹)	شبکه اجتماعی، تاهل، میزان سواد، اشتغال
افضلیان سلامی و همکاران (۱۳۹۷)	اعتماد اجتماعی، انسجام اجتماعی، عام‌گرایی، آینده‌گرایی، سنت‌گرایی
عباسی اسفنجیر و همکاران (۱۳۹۵)	ساختار متقارن (دموکراتیک) خانواده
ملانیا جلودار و همکاران (۱۳۹۵)	تحصیلات، اعتماد اجتماعی، امید به آینده، عام‌گرایی
قریشی و همکاران (۱۳۹۱)	انسجام اجتماعی، اعتماد به نفس
شکر بیگی و حسین پناهی (۱۳۹۱)	سن، وضعیت تاهل، اعتماد اجتماعی، پایگاه اجتماعی
عریضی و همکاران (۱۳۹۰)	سبک زندگی، میزان توانمندی
ارجمند سیاه پوش و همکاران (۲۰۲۱)	سن، طبقه اجتماعی، استفاده از وسایل ارتباط جمعی، امنیت اجتماعی
ریتا (۲۰۲۰)	سطح سواد، وضعیت شغلی، سطح درآمد
مهتاب و همکاران (۲۰۱۶)	تحصیلات

مواد و روش‌ها

تحقیق حاضر از نوع کاربردی و بر اساس روش، توصیفی- همبستگی است. جامعه آماری ۱۰ نفر از خبرگان دانشگاهی استان گلستان در حوزه جامعه‌شناسی می‌باشند که دارای ویژگی‌هایی نظیر تجربه، تناسب رشته تحصیلی، مدرک تحصیلی، اشتغال به تدریس در دانشگاه، سابقه پژوهشی و تألیفی در این زمینه بودند و به روش هدفمند و گوله برقی انتخاب شدند. این پژوهش در دو مرحله انجام شده است. در مرحله اول، از طریق مصاحبه با خبرگان به روش تحلیل محتوا مولفه‌های مشارکت اجتماعی شناسایی شدند و در مرحله دوم، به منظور طراحی مدل از روش مدل‌سازی ساختاری تفسیری با نرم‌افزار اکسل استفاده شده است که گام‌های آن صورت ذیل می‌باشد:

گام اول: تشکیل ماتریس خود تعاملی ساختاری

گام دوم: ماتریس دستیابی

گام سوم: تعیین روابط و سطح‌بندی بین ابعاد

گام چهارم: تحلیل MICMAC.

جدول ۲- مشخصات خبرگان (مصاحبه‌شوندگان)

شماره مصاحبه	میزان تحصیلات	محل اشتغال
۱	دکتری	دانشگاه آزاد اسلامی آزادشهر
۲	دکتری	دانشگاه آزاد اسلامی گرگان
۳	دکتری	دانشگاه گلستان
۴	دکتری	دانشگاه آزاد اسلامی آزادشهر
۵	دکتری	دانشگاه گنبد کاووس
۶	دکتری	دانشگاه پیام نور
۷	دکتری	دانشگاه آزاد اسلامی علی آباد کتول
۸	فوق لیسانس	دانشگاه آزاد اسلامی آزادشهر
۹	دکتری	دانشگاه فرهنگیان
۱۰	فوق لیسانس	دانشگاه آزاد اسلامی کلاله

یافته‌ها

در این مرحله از طریق مصاحبه با خبرگان ابعاد و مولفه‌های مشارکت اجتماعی شناسایی می‌شوند.

جدول ۳- مؤلفه‌های استخراج شده از خبرگان

ردیف	مؤلفه‌ها	۱ مصاحبه‌شونده	۲ مصاحبه‌شونده	۳ مصاحبه‌شونده	۴ مصاحبه‌شونده	۵ مصاحبه‌شونده	۶ مصاحبه‌شونده	۷ مصاحبه‌شونده	۸ مصاحبه‌شونده	۹ مصاحبه‌شونده	۱۰ مصاحبه‌شونده
۱	انسجام اجتماعی	+									
۲	منزلت اجتماعی					+					
۳	امید به آینده	+				+					
۴	پایگاه اجتماعی					+	+				
۵	امنیت اجتماعی							+			
۶	عام‌گرایی							+	+		
۷	آگاهی اجتماعی							+			
۸	اعتماد به نفس							+	+		
۹	سبک زندگی							+			
۱۰	طبقه اجتماعی							+	+		
۱۱	استفاده از وسایل ارتباط جمعی								+	+	
۱۲	وضعیت شغلی							+	+	+	
۱۳	ساختار دموکراتیک خانواده								+		
۱۴	سطح درآمد							+	+	+	
۱۵	تحصیلات								+		
۱۶	تاهل							+			
۱۷	سن									+	

نتایج حاصل از جدول ۳ نشان می‌دهد که مؤلفه‌ها توسط مصاحبه‌شوندگان حداقل سه بار و حداکثر تا هفت بار مورد اشاره و تاکید قرار گرفتند. در این مرحله متغیرهای مسأله به صورت زوجی با هم مقایسه شدند و خبرگان با استفاده از نمادهای V, A, O, X به

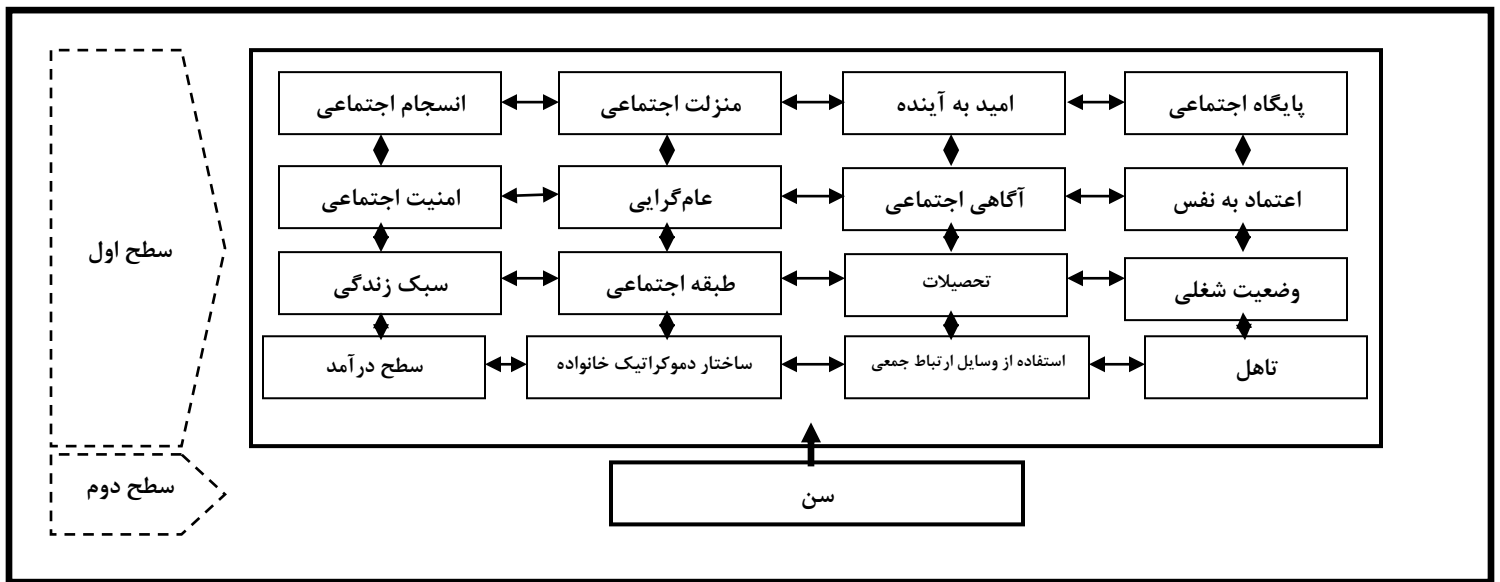
برای تعیین سطوح باید مجموعه خروجی‌ها و مجموعه ورودی‌ها برای هر مولفه از ماتریس دریافتی استخراج شود. مجموعه خروجی‌ها شامل خود مولفه و مولفه‌هایی است که از آن تاثیر می‌پذیرد. مجموعه ورودی‌ها شامل خود مولفه و مولفه‌هایی است که بر آن تاثیر می‌گذارند. پس از تعیین مجموعه‌های ورودی و خروجی، اشتراک این مجموعه‌ها برای هر یک از مولفه‌ها تعیین می‌شود. از این طریق، مجموعه اشتراک برای هر مولفه به دست می‌آید. مولفه‌هایی که مجموعه خروجی و اشتراک آن‌ها کاملاً مشابه باشند، در بالاترین سطح از سلسله مراتب مدل ساختاری تفسیری قرار می‌گیرند. به منظور یافتن اجزای تشکیل دهنده سطح بعدی سیستم، اجزای بالاترین سطح آن در محاسبات ریاضی جدول مربوط حذف می‌شود و عملیات مربوط به تعیین اجزای سطح بعدی مانند روش تعیین اجزای بالاترین سطح انجام می‌شود. این عملیات تا آنجا تکرار می‌شود که اجزای تشکیل دهنده کلیه سطوح سیستم مشخص شوند (جدول ۸).

جدول ۸- تعیین سطوح مولفه‌های مشارکت اجتماعی زنان

مولفه	سطرها مجموعه خروجی (اثرگذاری)	ستون‌ها مجموعه ورودی (اثرپذیری)	اشتراک	سطح
۱	-۱۱-۱۰-۹-۸-۷-۶-۵-۴-۳-۲-۱	-۱۱-۱۰-۹-۸-۷-۶-۵-۴-۳-۲-۱	۱۶-۱۵-۱۴	اول
۲	-۱۱-۱۰-۹-۸-۷-۶-۵-۴-۳-۲-۱	-۱۱-۱۰-۹-۸-۷-۶-۵-۴-۳-۲-۱	۱۷-۱۶-۱۵-۱۴-۱۳-۱۲	اول
۳	-۱۱-۱۰-۹-۸-۷-۶-۵-۴-۳-۲-۱	-۱۱-۱۰-۹-۸-۷-۶-۵-۴-۳-۲-۱	۱۷-۱۶-۱۵-۱۴-۱۳-۱۲	اول
۴	-۱۱-۱۰-۹-۸-۷-۶-۵-۴-۳-۲-۱	-۱۱-۱۰-۹-۸-۷-۶-۵-۴-۳-۲-۱	۱۷-۱۶-۱۵-۱۴-۱۳-۱۲	اول
۵	-۱۱-۱۰-۹-۸-۷-۶-۵-۴-۳-۲-۱	-۱۱-۱۰-۹-۸-۷-۶-۵-۴-۳-۲-۱	۱۷-۱۶-۱۵-۱۴-۱۳-۱۲	اول
۶	-۱۱-۱۰-۹-۸-۷-۶-۵-۴-۳-۲-۱	-۱۱-۱۰-۹-۸-۷-۶-۵-۴-۳-۲-۱	۱۷-۱۶-۱۵-۱۴-۱۳-۱۲	اول
۷	-۱۱-۱۰-۹-۸-۷-۶-۵-۴-۳-۲-۱	-۱۱-۱۰-۹-۸-۷-۶-۵-۴-۳-۲-۱	۱۷-۱۶-۱۵-۱۴-۱۳-۱۲	اول
۸	-۱۱-۱۰-۹-۸-۷-۶-۵-۴-۳-۲-۱	-۱۱-۱۰-۹-۸-۷-۶-۵-۴-۳-۲-۱	۱۷-۱۶-۱۵-۱۴-۱۳-۱۲	اول
۹	-۱۱-۱۰-۹-۸-۷-۶-۵-۴-۳-۲-۱	-۱۱-۱۰-۹-۸-۷-۶-۵-۴-۳-۲-۱	۱۷-۱۶-۱۵-۱۴-۱۳-۱۲	اول
۱۰	-۱۱-۱۰-۹-۸-۷-۶-۵-۴-۳-۲-۱	-۱۱-۱۰-۹-۸-۷-۶-۵-۴-۳-۲-۱	۱۷-۱۶-۱۵-۱۴-۱۳-۱۲	اول
۱۱	-۱۱-۱۰-۹-۸-۷-۶-۵-۴-۳-۲-۱	-۱۱-۱۰-۹-۸-۷-۶-۵-۴-۳-۲-۱	۱۷-۱۶-۱۵-۱۴-۱۳-۱۲	اول
۱۲	-۱۱-۱۰-۹-۸-۷-۶-۵-۴-۳-۲-۱	-۱۱-۱۰-۹-۸-۷-۶-۵-۴-۳-۲-۱	۱۷-۱۶-۱۵-۱۴-۱۳-۱۲	اول
۱۳	-۱۱-۱۰-۹-۸-۷-۶-۵-۴-۳-۲-۱	-۱۱-۱۰-۹-۸-۷-۶-۵-۴-۳-۲-۱	۱۷-۱۶-۱۵-۱۴-۱۳-۱۲	اول
۱۴	-۱۱-۱۰-۹-۸-۷-۶-۵-۴-۳-۲-۱	-۱۱-۱۰-۹-۸-۷-۶-۵-۴-۳-۲-۱	۱۷-۱۶-۱۵-۱۴-۱۳-۱۲	اول
۱۵	-۱۱-۱۰-۹-۸-۷-۶-۵-۴-۳-۲-۱	-۱۱-۱۰-۹-۸-۷-۶-۵-۴-۳-۲-۱	۱۷-۱۶-۱۵-۱۴-۱۳-۱۲	اول

اول	۱-۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰-۱۱-۱۲-۱۳	۱-۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰-۱۱	۱-۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰-۱۱	۱۶
	۱۴-۱۵-۱۶	۱۲-۱۳-۱۴-۱۵-۱۶	۱۲-۱۳-۱۴-۱۵-۱۶	
دوم	۱۷	۱۷	۱۷	۱۷

پس از تعیین سطوح مولفه‌ها می‌توان آن‌ها را به شکل الگویی ترسیم کرد. به همین منظور ابتدا مولفه‌ها برحسب سطح آن‌ها از بالا به پایین تنظیم می‌شوند و با استفاده از سطح‌بندی انجام شده نموداری با عنوان الگوی مشارکت اجتماعی زنان ترسیم می‌شود (شکل ۱).



شکل ۱- الگوی مشارکت اجتماعی زنان استان گلستان با رویکرد ساختاری تفسیری

بر اساس شکل ۱، می‌توان گفت زیربنای الگوی مشارکت اجتماعی زنان استان گلستان، مولفه سن می‌باشد.

جدول ۹- میزان نفوذ - وابستگی مولفه‌ها

مولفه‌ها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷
میزان نفوذ	۱۶	۱۷	۱۷	۱۷	۱۷	۱۷	۱۷	۱۷	۱۷	۱۷	۱۷	۱۷	۱۷	۱۷	۱۷	۱۶	۱۷
میزان وابستگی	۱۷	۱۷	۱۷	۱۷	۱۷	۱۷	۱۷	۱۷	۱۷	۱۷	۱۷	۱۷	۱۷	۱۷	۱۶	۱۵	۱۷

در جدول ۹، مولفه‌ها بر اساس میزان نفوذ و وابستگی، اولویت‌بندی می‌شوند یعنی هر مولفه‌ای که دارای میزان نفوذ بالاتر و میزان وابستگی کمتری نسبت به سایر مولفه‌ها است، دارای اولویت می‌باشد، بنابراین اولویت‌بندی بدین صورت است: سن، منزلت اجتماعی، امید به آینده، پایگاه اجتماعی، امنیت اجتماعی، عام‌گرایی، آگاهی اجتماعی، اعتماد به نفس، سبک زندگی، طبقه

اجتماعی، استفاده از وسایل ارتباط جمعی، وضعیت شغلی، ساختار دموکراتیک خانواده، سطح درآمد، تحصیلات، تاهل، انسجام اجتماعی.

۱۷																		-۲
																		-۳
																		-۴
																		-۵
																		-۶
																		-۷
																		-۸
																		-۹
																		-۱۰
																		-۱۱
																		-۱۲
																		-۱۳
																		-۱۴
																		۱۵
۱۶																۱۷	۱۶	۱
۱۵																		
۱۴					خوشه مستقل							خوشه پیوندی						
۱۳																		
۱۲																		
۱۱																		
۱۰																		
۹																		
۸																		
۷																		
۶					خوشه خودمختار							خوشه وابسته						
۵																		
۴																		
۳																		
۲																		
۱																		
	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	

میزان نفوذ

میزان وابستگی

شکل ۲- ماتریس میزان نفوذ- وابستگی

بر اساس شکل ۲، تحلیل MICMAC نشان می‌دهد همه مولفه‌ها در خوشه پیوندی قرار دارند.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

مشارکت اجتماعی در کشورهای در حال توسعه از جمله ایران، از اهمیت فراوانی برخوردار است. در این جوامع، گسترش فرهنگ مشارکت اجتماعی، سبب حضور بیشتر مردم در عرصه‌های گوناگون و استفاده بیشتر از نیروهای بالقوه آنان می‌شود. در این بین، توجه به مشارکت اجتماعی زنان، به عنوان بیش از نیمی از جمعیت جامعه، تأثیر بسزایی در رشد و شکوفایی کشور دارد. بنابراین هدف این تحقیق طراحی الگوی مشارکت اجتماعی زنان استان گلستان با رویکرد ساختاری تفسیری بوده است. خروجی مرحله اول تحقیق شناسایی ۱۷ مؤلفه از طریق مصاحبه با خبرگان به روش تحلیل محتوا بود که با یافته‌های تحقیقات عطائی و همکاران (۱۴۰۰)، اسکندری ثانی (۱۳۹۹)، افضلیان سلامی و همکاران (۱۳۹۷)، عباسی اسفجیر و همکاران (۱۳۹۵)، ملانیا جلودار و همکاران (۱۳۹۵)، قریشی و همکاران (۱۳۹۱)، شکر بیگی و حسین پناهی (۱۳۹۱)، عریضی و همکاران (۱۳۹۰)، ارجمند سیاه‌پوش و همکاران (۲۰۲۱)، ریتا (۲۰۲۰) و مهتاب و همکاران (۲۰۱۶) همخوانی داشت. در گام بعدی به منظور طراحی الگوی مشارکت اجتماعی زنان از روش مدل‌سازی ساختاری تفسیری بهره گرفته شد. نتایج نشان داد الگوی مشارکت اجتماعی زنان دارای دو سطح است که مولفه‌های (انسجام اجتماعی، منزلت اجتماعی، امید به آینده، پایگاه اجتماعی، امنیت اجتماعی، عام‌گرایی، آگاهی اجتماعی، اعتماد به نفس، سبک زندگی، طبقه اجتماعی، استفاده از وسایل ارتباط جمعی، وضعیت شغلی، ساختار دموکراتیک خانواده، سطح درآمد، تحصیلات و تاهل) در سطح اول و مولفه (سن) در سطح دوم، قرار دارند. لذا می‌توان گفت زیربنای الگوی مشارکت اجتماعی زنان، مولفه سن می‌باشد. همچنین، تحلیل MICMAC نشان داد همه مولفه‌ها در خوشه پیوندی قرار دارند. همچنین این تحقیق منجر به طراحی الگویی شده است که باید به صورت جامع، شفاف و در قالب مراحل متوالی بررسی شود. البته در این فرآیند نکته‌ای که بسیار مهم است توجه کامل به تمامی مولفه‌های مشارکت اجتماعی زنان و پرهیز از جزئی‌نگری است چرا که تمامی اجزای الگو به همدیگر متصل و پیوسته هستند و با یکدیگر رابطه علی معلولی دارند به طوری که تغییر در یکی، تغییرات بعدی در سایر مولفه‌ها را به همراه دارد. با توجه به یافته‌های تحقیق، پیشنهادات زیر ارائه می‌گردد:

- در راستای انسجام اجتماعی پیشنهاد می‌شود مسئولین با کمک به تقویت روابط پایدار، نهادی شده و شبکه‌ای زنان به ویژه در قالب تشکل‌های گروهی و شبکه‌های اجتماعی همچون انجمن‌های زنان زمینه افزایش انسجام اجتماعی و به تبع آن مشارکت اجتماعی زنان را فراهم کنند.

- در راستای منزلت اجتماعی پیشنهاد می‌شود مسئولین با قرار دادن اولویت‌های زنان در تخصیص بودجه سالیانه و اهتمام و جدیت بیشتر در اجرای قوانین حاضر مرتبط با امور زنان، موجب افزایش منزلت اجتماعی و به تبع آن افزایش میزان مشارکت اجتماعی زنان شوند.

- در راستای امید به آینده پیشنهاد می‌شود مسئولین با برگزاری کارگاه‌های آموزشی (روانشناسی مثبت) و مدیریت پروژه برای تسلط افراد در پیشبرد اهداف، موجب افزایش میزان مشارکت اجتماعی زنان شوند.

- در راستای پایگاه اجتماعی پیشنهاد می‌شود مسئولین از طریق الگو قرار دادن زنان موفق، فرصت بیشتری برای حضور در عرصه‌های گوناگون اجتماعی را به زنان بدهند تا موجب افزایش میزان مشارکت اجتماعی زنان شوند.

- در راستای امنیت اجتماعی پیشنهاد می‌شود مسئولین با ارتقای شاخص‌های عینی امنیت اجتماعی (امنیت جانی، مالی، آزادی‌های اجتماعی، بهبود وضعیت اقتصادی) که از الزامات و ضرورت‌های زندگی جمعی و وظیفه اصلی نهادهای حاکمیتی است، موجب افزایش میزان مشارکت اجتماعی زنان شوند.

- در راستای عام‌گرایی پیشنهاد می‌شود اقدام‌هایی نظیر آموزش برای افزایش سطح عام‌گرایی زنان انجام شود.

- در راستای آگاهی اجتماعی پیشنهاد می‌شود مسئولین با آگاهی دادن به خانواده‌ها و زنان درباره فعالیت‌های اجتماعی و ضرورت این فعالیت‌ها، موجب افزایش میزان مشارکت اجتماعی زنان شوند.

- در راستای اعتماد به نفس پیشنهاد می‌شود جامعه و به خصوص خانواده ترتیبی اتخاذ کنند تا زنان بیشتر به استعدادها و توانایی‌های خود اطمینان داشته باشند و به اعتماد به نفس دست یابند تا بتوانند مشارکت اجتماعی بیشتری داشته باشند.
- در راستای سبک زندگی پیشنهاد می‌شود مسئولین با فرهنگ‌سازی سبک زندگی سنتی را به مدرن تبدیل نمایند زیرا هر چه سبک زندگی از سنتی به سمت مدرن رود، مشارکت اجتماعی زنان بیشتر می‌شود.
- در راستای طبقه اجتماعی پیشنهاد می‌شود
- در راستای استفاده از وسایل ارتباط جمعی پیشنهاد می‌شود مسئولین با برنامه‌سازی جهت مشارکت اجتماعی زنان در جامعه و بالابردن جذابیت این مشارکت‌ها، موجب افزایش میزان مشارکت اجتماعی زنان شوند.
- در راستای وضعیت شغلی پیشنهاد می‌شود مسئولین با رفع موانع در جهت اشتغال زنان و تدوین قوانینی جهت رفع تبعیض در جذب زنان در مشاغل تخصصی در سطح جامعه، موجب افزایش میزان مشارکت اجتماعی زنان شوند.
- در راستای ساختار دموکراتیک خانواده پیشنهاد می‌شود با فرهنگ‌سازی مناسب، ساختار دموکراتیک در خانواده‌ها ایجاد شود تا باعث تربیت افراد زنان خلاق و مشارکت‌جو در جامعه شوند.
- در راستای سطح درآمد پیشنهاد می‌شود مسئولین با دادن تسهیلات (وام، مجوز و ...) و کمک به افزایش سطح درآمد زنان، موجب افزایش میزان مشارکت اجتماعی زنان شوند.
- در راستای تحصیلات پیشنهاد می‌شود مسئولین با رفع موانع ادامه تحصیل زنان در جامعه و بالا بردن سطح سواد جامعه از طریق توانمندسازی آموزشی و تقویت آموزش‌های غیر رسمی، موجب افزایش میزان مشارکت اجتماعی زنان شوند.
- در راستای تاهل پیشنهاد می‌شود مسئولین با برنامه‌ریزی و اندیشیدن تدابیری برای افزایش نرخ ازدواج، موجب افزایش میزان مشارکت اجتماعی زنان شوند.
- در راستای سن پیشنهاد می‌شود مسئولین با تدابیری میزان گرایش محافظه کارانه زنان برای پابرجایی نظام حاکم را افزایش دهند تا موجب افزایش میزان مشارکت اجتماعی زنان شوند.

منابع

- اسکندری ثانی، محمد. (۱۳۹۹). جنسیت و توسعه اجتماعات محله ای در ایران با تاکید بر نیروهای پیشران و بازدارنده، *تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی*، ۲۰(۵۶): ۳۴-۱۹.
- افضلیان سلامی، موسی، زمانی مقدم، مسعود و صالحی، اسماعیل. (۱۳۹۷). بررسی مشارکت اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن در شهرستان خواف، *مطالعات فرهنگی - اجتماعی خراسان*، ۱۳(۲): ۴۶-۷.
- سالنامه آماری استان گلستان. (۱۳۹۹). سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان مازندران.
- شکر بیگی، عالییه و حسین پناهی، بهروز. (۱۳۹۱). عوامل اجتماعی مؤثر در مشارکت سیاسی اجتماعی زنان (مورد مطالعه: زنان شهر گنبد کاووس در استان گلستان)، *مطالعات جامعه شناختی ایران*، ۲(۵): ۱۵۱-۱۳۵.
- صیامیان گرجی، زهرا، وثوقی، منصور، باصری، علی، ساروخانی، باقر و قدیمی، بهرام. (۱۳۹۹). تحلیل کیفی تأثیر عوامل فرهنگی اجتماعی و انگیزشی بر مشارکت سیاسی زنان شهر تهران، *پژوهش اجتماعی*، ۱۲(۴۸): ۴۳-۱۹.
- طیب نیا، محمدصالح و ربانی اصفهانی، حوریه. (۱۳۹۷). بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت زنان در فعالیتهای داوطلبانه خیرخواهانه، *پژوهشهای اجتماعی اسلامی*، ۲۴(۲): ۱۵۸-۱۳۵.
- عباسی اسفنجیر، علی اصغر، خوش فر، غلامرضا و شفایی، معصومه. (۱۳۹۵). بررسی رابطه ساختار توزیع قدرت در خانواده و مشارکت اجتماعی (مطالعه موردی: شهروندان استان گلستان)، *جامعه شناسی نهادهای اجتماعی*، ۳(۷): ۱۷۹-۱۵۱.
- عریضی، فروغ السادات، حقیقتیان، منصور و زرنندی خالدی، مرجان. (۱۳۹۰). بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر مشارکت اجتماعی زنان خانه دار شهر اصفهان، *فصلنامه علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی - واحد شوشتر*، ۵(۱۲): ۱۷۰-۱۴۱.

- عطائی، پوریا، علی آبادی، وحید و اعظمی، موسی (۱۴۰۰). بررسی عوامل اجتماعی- اقتصادی مؤثر بر مشارکت زنان روستایی در ایجاد مشاغل خانگی در استان کرمانشاه، *اقتصاد و توسعه کشاورزی*، ۳۵(۳): ۲۱۷-۲۰۵.
- قریشی، فردین، علیزاده اقدم، محمدباقر و ابراهیمی ترکمانی، اشرف (۱۳۹۱). بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت اجتماعی زنان بالای ۲۰ سال شهر تبریز، *جامعه شناسی اقتصادی و توسعه*، ۲(۱): ۱۴۱-۱۱۵.
- مدرسی عالم، زهره، داودی، آزاده و اله ویردی زاده، سهیلا (۱۳۹۶). واکاوی مشارکت زنان در ایران، *مجله اقتصادی*، ۹(۱): ۱۳۸-۱۱۱.
- مقدس فریمانی، شهرام، میرترابی، مهدیه السادات و قائم مقامی، سید سهیل (۱۳۹۹). توانمندی اقتصادی- اجتماعی زنان روستایی و عوامل مؤثر بر آن، *راهبردهای توسعه روستایی*، ۷(۳): ۳۶۳-۳۴۷.
- ملانیا جلودار، شهرام، فرزانه، سیف الله و همایونی بایی، سیده مقدسه (۱۳۹۵). بررسی عوامل مؤثر بر میزان مشارکت اجتماعی زنان در تعاونی‌های تولیدی استان مازندران، *مطالعات توسعه اجتماعی- فرهنگی*، ۵(۲): ۱۰۷-۷۹.
- میرزایی، حسین، میرزایی، مجتبی و علیزاده، توحید (۱۳۹۷). مطالعه عوامل تاثیرگذار بر تقویت مشارکت اجتماعی دانشجویان در انجمن‌های علمی دانشجویی، *مجله جامعه شناسی ایران*، ۱۹(۲): ۱۶۹-۱۵۴.
- نصرالهی وسطی، لیلا (۱۳۹۳). بررسی نظری و تجربی رابطه میان مشارکت اجتماعی و روحیه کارآفرینی زنان روستایی، *توسعه روستایی*، ۶(۲): ۳۴۰-۳۱۹.
- نیازی، محسن، توسنگ، محمد علی، منتی، رستم، نژادی، اعظم و کسانی، عزیز (۱۳۹۵). رابطه بین مشارکت اجتماعی و سلامت عمومی در زنان شهر ایلام، *مجله علوم پزشکی صدر*، ۴(۳): ۱۸۴-۱۷۳.
- Arjmand SiyahPoush, Issaq, Rezapour, Daryosh, Shahoovand, Behrooz. (2021). Effective Factors in Women's Social Participation in Deylam City, *Sociological Studies of Youth Journal*, 12(41):9-22.
- Mehtap, Salime, Jayyousi, Yazan, Gammoh, Njood and Al Haj, Ahmad. (2016). Factors Affecting Women's Participation in the Jordanian Workforce, *International Journal of Social Science and Humanity*, 6(10):790-793.
- Rita, Ikpi Daniel. (2020). Factors influencing Participation of Women in Community Development Projects in Yakurr, L.G.A of Cross River State, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3597701>.

Designing a Model of Women's Social Participation with an Interpretive Structural Approach

Abstract

Participation is a right that must be provided for all and is one of the important foundations of social relations, and women, as half of the population, can play an important role in the development of societies through social participation. Therefore, the aim of this study was to design a model of women's social participation with an interpretive structural approach. The present research is applied and based on the method, descriptive-correlation. The statistical population included 10 university experts in Golestan province in the field of sociology. In the first step, interviews with experts were used to identify the components of social participation, and in the second step, interpretive structural modeling with Excel software was used to design the model. The results showed that the model of social participation has two levels, which are components (social cohesion, social status, hope for the future, social status, social security, populism, social awareness, self-confidence, lifestyle, social class, use of mass media, Job status, democratic family structure, income level, education and marriage) were in the first level and the component (age) was in the second level and all components were in the link cluster. Finally, it can be said that the basis of women's social participation in Golestan province is the age component.

Keywords: social participation, content analysis, interpretive structure.